

ALPHONSE DAUDET • **Sapho**

Sapho

Bu çevirinin yayın hakkı Sâmih Tiryakiođlu'nun temsilcisi
Telif Hakları ONK Ajans Ltd. Őti.'den devralınmıŐtır.

© Önsöz: Olin H. Moore, "The Naturalism of Alphonse Daudet",
Modern Philology, vol. 14, no. 3, 1916.
Önsözün hakları Copyright Clearance Center aracılığıyla
University of Chicago Press Journals'tan alınmıŐtır.

© Sonsöz: Michael Worton, "Of 'Sapho' ant "syphilis': Alphonse Daudet
on ant in Illness", *L'Esprit Créateur*, vol. 37, no. 3, 1997.
Sonsözün hakları Johns Hopkins University Press'ten alınmıŐtır.

İletişim Yayınları 2642 • İletişim Klasikleri Dizisi 119
ISBN-13: 978-975-05-2442-4

© 2018 İletişim Yayıncılık A. Ő. (1. Basım)
1. BASKI 2018, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge
YAYINA HAZIRLAYANLAR GüneŐ Akkor, Emrah Serdan
KAPAK Suat Aysu
KAPAK RESMİ Pierre Auguste Renoir, "Gezinti", 1870
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Emre Bayın

BASKI Sena Ofset • SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelicink Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ALPHONSE DAUDET

Sapho

Sapho

FRANSIZCADAN ÇEVİREN
Sâmiî Tiryakiođlu

OLIN H. MOORE'UN ÖNSÖZÜ
VE MICHAEL WORTON'IN SONSÖZÜYLE

ALPHONSE DAUDET Fransa'nın güneyinde, Nîmes kentinde 13 Mayıs 1840'ta dünyaya geldi. Bu şehirde büyüyen Daudet'nin, ipek imalatçılığı yapan babasının asabiyeti yüzünden kasvetli bir çocukluğu oldu. Babasının iflasından sonra aile Lyon'a taşındı. Ampère Lisesi'ni tamamladıktan sonra Alès'te kısa bir süre öğretmenlik yapan Daudet, yaramaz öğrencilerini ilk romanı *Küçük Şey*'e konu etti (1868). 1857 yılında ağabeyi Ernest'in yaşadığı Paris'e taşındı. *Le Figaro* gibi gazetelere yazarak geçimini sağladı ve bu şekilde yazarlığa başladı. Sağlık sorunları erken yaşta başlayan Daudet, meşhur Dr. Charcot tarafından tedavi gördü, bu dönem istirahat ettiği Korsika, Cezayir ve Güney Fransa'da yazarlık hayatında uzun yıllar kullanacağı malzemeler topladı. Bu dönem ilişki yaşadığı model Marie Rieu ile olan ilişkisi, *Sapho* romanına (1884) konu olacaktı. 1867 yılında kendisi gibi yazar olan Julia Allard ile evlendi. 1869 yılında öykülerinin derlendiği *Değirmenimden Mektuplar* yayımlandı. Fransa-Prusya savaşında askere yazıldı, ancak Paris Komünü sırasında şehri terk etti. Gazetede tefrika ettiği *Tarasconlu Tartarin* (1872) romanı büyük beğeni gören Daudet, bu romanı *Tartarin Apler'de* (1886) ve *Port-Tarascon* (1888) adlı iki romanla devam ettirdi. Académie Française'den ödül alan *Genç Fromont ve Büyük Risler* (1874) romanı Daudet'ye bir dönem ün ve maddi rahatlık getirmiştir. Dostları Émile Zola ve Goncourt'ların "natüralist roman" anlayışını takip ederek, *Küçük Şey* ve *Trente Ans de Paris* (Paris'in Otuz Yılı, 1888) gibi pek çok eserinde hep otobiyografik öğelerden faydalandı. Kendisini üye olarak kabul etmeyen Académie Française'yi eleştirdiği *L'Immortel* (Ölümsüz, 1888) Daudet'nin akademiden intikamı olarak kabul edilir. Son yılları, gençlik yıllarında yakalandığı frenginin şiddetli etkileriyle mücadele halinde geçti. Nihayet omurilik zafiyetine dönüşen hastalık yazarın spazmlar, ani sızılar geçirmesine neden oldu. Daudet'nin ölümünden sonra, eşinin düzeltileleriyle yayımlanan *La Doulou* (Acı) kitabı yaşadıklarını çıplaklığıyla resmeder. 16 Aralık 1897 akşamı sofradayken birden bayıldı, doktorların çabasına rağmen kurtarılamadı. Paris'teki Père Lachaise Mezarlığı'na defnedildi.

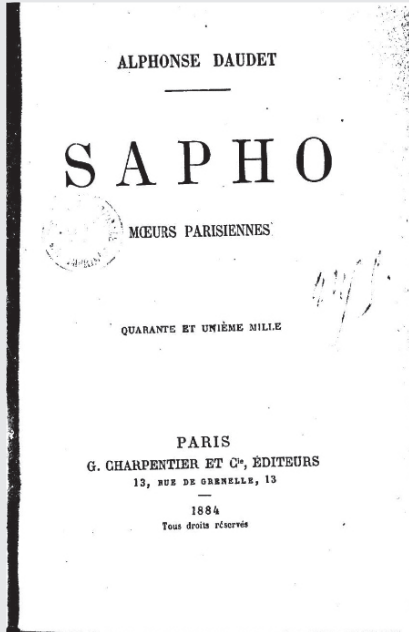
İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	17
ÖNSÖZ	
ALPHONSE DAUDET'İNİN NATÜRALİZMİ / OLIN H. MOORE	23

Sapho

SONSÖZ	
SAPHO VE FRENGİ ÜZERİNE:	
HASTALIKLI DAUDET'DEN HASTALIĞA DAİR /	
MICHAEL WORTON	263

- Sapho'nun 14 Nisan-28 Mayıs 1884 tarihleri arasında tefrika edildiği *L'Écho de Paris* gazetesini.
- Sapho'nun 1884 yılında yapılan ilk baskısının kapağı.

FEUILLETON DE L'ÉCHO DE PARIS
DU 24 AVRIL 1884.

(9)

SAPHO

(MŒURS PARISIENNES)

PAR ALPHONSE DAUDET

III
(Suite)

En passant sur le marché de la Madeleine, il fut troublé par une odeur d'héliotrope, l'odeur préférée de sa maîtresse. Il pressa le pas pour la fuir et furieux, déchiré, il pensait tout haut : « Ma maîtresse... oui, une belle ordure... Sapho... Sapho... Dire que j'ai vécu un an avec ça !... » Il répétait le nom avec rage, se rappelant l'avoir vue sur les petits journaux, parmi d'autres sobriquets de filles, dans le grotesque Almanach-Gohla de la galanterie : Sapho, Cora, Caro, Phryné, Jeanne de Poitiers, le Phoque...

Et avec les cinq lettres de son nom abominable, toute la vie de cette femme lui passait en fuite d'égoût sous les yeux. L'atelier de Caoudal, les trépanées chez La Gournerie, les factions de nuit devant les bouges ou sur le paillason du poète... Puis le beau graveur, les faux, la cour d'assises... et le petit bonnet de bague qui lui allait si bien, et le baiser jeté à son faussaire : « T'ennuie pas, m'amant... » M'amant ! le même nom, la même caresse que pour lui... Quelle honte !... Ah ! il allait joliment le balayer ces saletés-là... Et toujours cette odeur d'héliotrope qui le poursuivait dans un crépuscule du même lilas pâle que la toute petite fleur.

Tout à coup, il s'aperçut qu'il était encoré à arpenter le marché comme un pont de bateau. Il reprit sa course, arriva d'une traite rue d'Amsterdam, bien décidé à chasser cette femme de chez lui, à jeter sur l'escalier sans explication, en lui crachant l'injure de son nom dans le dos. A la porte il hésita, réfléchit, fit quelques pas encore. Elle allait crier, sangloter, lâcher par la maison tout son vocabulaire du trottoir, comme là-bas, rue de l'Arcade...

Ecrire... oui, c'est cela, il valait mieux écrire, lui régler son compte en quatre mots, bien féroces. Il entra dans une taverne anglaise, déserte et morte sous le gaz qu'on allumait, s'assit à unetable empoissée, près de l'unique consommateur, une fille à tête de mort qui dévorait de sauterie fumé, sans boire. Il demanda une pinte d'ale, n'y toucha pas et commença une lettre. Mais trop de mots se pressaient dans sa tête, qui voulaient sortir à la fois, et que l'encre décomposée et grumelleuse traçait lentement à son gré.

Il déchirait deux ou trois commencements, s'en allait enfin sans écrire, quand tout bas, près de lui, une bouche pleine et vorace demanda timidement : « Vous ne buvez pas ?... on peut ?... » Il fit signe que oui. La fille se jeta sur la pinte et la vida d'une goulée violente qui révélait la détresse de cette malheureuse, ayant tout juste dans sa poche de quoi rassasier sa faim sans l'arroser d'un peu de bière. Une pitié lui vint, qui l'apaisa, l'éclaira subitement sur les misères d'une vie de femme, et il se mit à juger plus humainement, à raisonner son malheur.

Après tout, elle ne lui avait pas menti, et s'il ne savait rien de sa vie, c'est qu'il n'en s'en était jamais soucie. Que lui reprochait-il ?... Son temps à Saint Lazare... Mais puisqu'on l'avait acquittée, portée presque en triomphe à la sortie... Alors, quoi ? D'autres hommes avant lui ?... Est-ce qu'il ne le savait pas ?... Quelle raison de lui en vouloir davantage, parce que les noms de ces amants étaient connus, célèbres, qu'il pouvait les rencontrer, leur parler, regarder leurs portraits aux devantures ! Devait-il lui faire un crime d'avoir préféré ceux-là ?

Et tout au fond de son être, se levait une fierté mauvaise, inavouable, de le partager avec ses grands artistes, de se dire qu'il l'avait trouvée belle. A son âge on n'est jamais sûr, on ne sait pas bien. On aime la femme, l'amour, mais les yeux et l'expérience manquent, et le

Traduction et reproduction absolument interdites.

Charles Atamian'ın
Sapho için yaptığı çizimlerden seçmeler, 1912.

*Bu romanı, yirmi yaşına geldikleri vakit
okumaları için oğullarıma armağan ediyorum...*

– ALPHONSE DAUDET

I

“Bakın bana, bakayım... Gözlerinizin rengi ne hoş!.. Adınız ne sizin?”

“Jean.”

“Yalnız Jean mı?”

“Jean Gaussin.”

“Anladım, Güneylisiniz... Yaşınız kaç?”

“Yirmi bir.”

“Sanatçı mısınız?”

“Hayır efendim.”

“Ya! Çok iyi.”

Haziran ayında bir geceydi. Bir maskeli balonun çılgınlıkları, gülüşmeleri, dans havaları arasında bu hemen hemen anlaşılmaz, kırık dökük cümleleri, Déchelette'in atelyesinin bitimindeki palmyelerle, ağaç gibi her yanı saran eğreltiotlarıyla dolu kış bahçesinde, Mısırlı fellah kılığında bir kadınla *pifferaro*¹ kılığında bir delikanlı söylüyorlardı birbirlerine.

Mısırlı kılığındaki kadının birbirini kovalayan sorularına delikanlı, genç yaşına yaraşan bir saflıkla, uzun zaman konuşmaksızın durmuş bir Güneylinin ferahlayışıyla karşılık

1 *Pifferaro* denilen, bir kaval ya da gayda çalan İtalyan çalgıcısı – ç.n.

veriyordu. Bu ressam, heykelticiler topluluğunun yabancıydı. Daha baloya gelir gelmez kendisini buraya getiren arkadaşını kaybetmişti. Güneşin yakıp tunçlaştırdığı güzel yüzü, büründüğü koyun postu gibi kıvrıkcık, kısa saçlarıyla, iki saattir sıkıntıdan patlayarak oradan oraya dolaşıyordu. Çevresinde fısıltı halinde bir ilgi, hayranlık havası yükselmekteydi ama o hiç farkında değildi bunun.

Dans edenler omuzlarıyla sert sert vurarak onu itip kakıyorlardı. Ressamlar onun omzunda ters tırs taşıdığı gaydayı, bu yaz gecesinde ağır, sıkıcı olan o dağlı kılığını gülüşerek alaya alıyorlardı. Kabarık saçlarını kanat biçimi madeni iğnelerle tutturmuş, bayağı bakışlı bir sözüm ona Japon kızı, delikanlının sinirine dokunan bir tavırla:

“Ah! Ne güzel, ne de güzel, yavrucak!” diye bir şarkı mırıldanıyordu. Beri yandan da bir kızılderili kabile başkanının kolunda oradan geçen, beyaz ipek danteller giymiş bir İspanyol bıçkını elindeki ak yasemin demetini sert bir davranışla Jean'ın burnuna sokuyordu neredeyse.

O ise yapılan bu iltifatlardan hiçbir şey anlamıyor, kendisini çok gülünç buluyordu. Gidip camlı galerinin serin loşluğuna sığındı. Kenarda, yeşilliklerin altında geniş bir divan vardı. O kadın da hemen gelip yanına oturmuştu.

Genç miydi, güzel miydi bu kadın? Bilemiyordu pek... Dolgun vücudunu saran mavi yünlü uzun entariden omuz başlarına dek çıplak, tombul, zarif iki kol çıkmaktaydı. Yüzüklerle dolu ufacık elleri, alından sarkan madeni süslerle daha iri görünen alabildiğine açık mavi gözleri hoş bir bütün oluşturmaktaydı.

Bir oyuncu olsa gerekti. Déchelette'in evine sürüyle gelirdi bunlar. Yalnız, bizim delikanlı bu çeşit insanlardan çok korkardı, bu düşünce de onu ferahlatmıyordu pek. Kadın onun ta yanına sokulmuş, dirseğini dizine, başını eline dayamış, biraz bezgin, ciddi, tatlı bir tavırla konuşuyordu...

“Sahiden Güneyli misiniz?.. Sonra da bu sarı saçlar!.. Olur, şey değil.”

Bir sürü şeyi öğrenmek istiyordu:

“Ne kadar zamandan beri Paris’te oturuyorsunuz? Konsolos olmak için hazırlandığımız o sınav pek mi güç? Tanıdıklarınız çok mu? Nasıl oldu da geldiniz Déchelette’in bu eğlencesine? O Rome Sokağı’nda oturuyor, siz Quartier Latin’de: Çok uzak.”

Delikanlı kendisini oraya getiren öğrencinin adını söyledi:

“La Gournerie... Ünlü yazarın hısımdır... Tanırsınız sanırım.”

Bunu duyunca kadının yüzündeki ifade değişti, asıklaştı birden. Yalnız, delikanlı buna dikkat etmedi: Gözlerin parlamayıp da bir şey görmedikleri yaştaydı çünkü. La Gournerie: “Amcamın oğlu da oraya gelecek, tanıştırrım seni ona,” diye söz vermişti.

Jean, “Şiirlerini çok severim... Onunla tanışırsam öyle sevineceğim ki...” dedi.

Genç kadın onun bu toyluğuna acıyarak gülümsedi, hoş bir tavırla omuz silkti. Beri yandan da “Onun büyük adamını bulabilecek miyim acaba?” diye, bir bambunun ince yapraklarını eliyle aralayarak, balodaki kalabalığa bakıyordu.

O sırada eğlenti en civcivli, en parlak anına gelmişti. Atelye, daha doğrusu –içinde artık çalışmadığı için– sofa bütün konak boyunca uzanan tek bir salon halini almıştı. Duvarlarını kaplayan açık renk, hafif, yazlık kumaşlarına, ince hasırdan ya da tül den perdelerine, lake paravanlarına, rengârenk camdan, boncuktan süslerine, yüksek bir Rönesans ocağının üstündeki sarı güllerden meydana gelme yığına bir sürü Çin, Acem, Mağrip, Japon fenerinin çeşitli, acayip ışıkları vurmaktaydı. Fenerlerin kimisi kafes gibi göz göz demirdendi, cami kapısı gibi kemerlerle süslüydü. Kimisi renkli kâğıtlardan yapılmıştı, meyveleri andırıyordu. Kimisi yelpaze gibi

açılmıştı, çiçek, leylek, yılan biçimindeydi. Derken, birdenbire, hızla fıskırırken mavimtırak elektrik ışıkları bu binlerce aydınlığı donuklaştırıverdi. O zaman, yüzlerle çıplak omuzlar, balonun sıkışıklığı içinde buruşan kumaşlardan, tüylerden, pullardan meydana gelme, birinci kat galerisine çıkan geniş tırazana Hollanda biçimi merdivende basamak basamak yükselen bütün o cümbüş, bir ay ışığına bürünüverdi sanki. Hepsinin üstünde de kontrbasların sapları, bir orkestra şefinin harıl harıl tempo tutan değneği görülmekteydi.

Jean Gaussin oturduğu yerde yeşil dalların, çiçekli sarmaşıkların meydana getirdiği bir kafesin ardından görmekteydi bunları. Dallarla sarmaşıklar da dekora karışıp onu çerçeveliyorlardı: Bir göz yanılması sonucu dansın gidiş gelişinde bir prenses robunun gümüş simli uzun eteği üzerine salıkım çiçeklerinden halkalar konduruyorlar; Pompadour biçimi giyinmiş bir çoban kızının sevimli başını bir kuşkonmaz yaprağıyla örtüyorlardı. Şimdi de Jean Gaussin'in, gördüğü şeyler karşısında duyduğu ilgi, fellah kılığındaki kadından öğrendiği adların kendisine verdiği zevk yüzünden iki kat oluyordu! Çok eğlendirici bir fanteziyle hazırlanmış çok değişik kılıkların gizlendiği bu adların hepsi anlamlı şanlı, hepsi ünlüydü.

Kısa kırıbacımı omzundan verevine asmış şu av köpekleri bakıcısı Jadin'di. Az ileride, bir köy papazının partial cüppesini yaşlı minyatür ressamı İsabey kılık değiştirmek için kullanmış, boyu uzasın diye de tokalı ayakkabılarının içlerine birer deste iskambil kâğıdı koymuştu. Peyzaj ressamı Corot Baba bir savaş sakatı kasketinin kocaman güneşliği altında gülümsüyordu. Yanındaki kadın Jean Gaussin'e buldok kılığındaki Thomas Couture'ü, gardiyan kılığındaki Jundt'u, garip bir kuş kılığındaki Cham'ı da gösterdi.

Birkaç tane de tarihî, ciddi kılık vardı sonra: Sorguçlu bir Murat, bir Prens Eugène, bir I. Charles. Hepsini de çok genç

ressamların giydiği bu kılıklar, iki sanatçı kuşağı arasındaki farkı iyice gösteriyordu: Yeni yetişmeler asık yüzlü, soğuktular; para ile ilgili kaygıların, tasaların açtığı o özel çizgilerle yüzleri, yaşlı borsacılarınkı gibi buruş buruş olmuştu, ötekiler ise çok daha külhani, daha ressam kılıklı, gürültücü, haşarıydılar.

Heykeltıraş Caoudal, elli beş yaşında olmasına, Institut üyesi olduğunu gösteren rozeti taşımasına rağmen, panayır yerlerinde rastlanan hüsar askerlerinin kılığına girmişti. Kolları çıplak, pazıları iriydi. Süvarilerin bellerinde taşıdıkları yassı çantanın yerini tutan bir ressam paleti, her adım atışında bacaklarını dövüyordu. Nuh nebiden kalma bir atlı da çarpık sarığı ile güya çiftetelli oynayan, cırlak bir sesle sözüm ona ezan okuyan, hovardalığa çıkmış müezzin kılığındaki besteci de Potter'in karşısında iki yana salınıp duruyordu.

Bu neşeli şöhretlerin çevresinde herkes geniş bir halka halindeydi; dans edenler rahat ediyorlardı bu yüzden. En önde de ev sahibi Déchelette, uzun bir Acem külâhının altında küçük gözlerini kırıştırmaktaydı. Kalmuklarınkı andıran burnu, kır sakalı ile başkalarının neşesini görüp mutlanıyordu. Belli etmiyordu ama adamakıllı eğlenmekteydi.

Paris'in sanat çevrelerinin on-on iki yıl önceki simalarından biri olan mühendis Déchelette çok iyi yürekli, çok zengin bir adamdı. Güzel sanatlara meraklıydı. Ömrü günü gezilerle geçtiği, bekâr da olduğu için aklına her eseni yapar, elâlemin dedikodusuna aldırış etmezdi. O sıralarda Tebriz-Tahran arasında bir demiryolunun yapımını üstlenmişti. Her yıl da on ayın yorgunluğunu çıkarmak, çadır altındaki geceleri, çöllerle bataklıklar arasında at sırtında dörtnala gidişleri unutmak için mevsimin en sıcak günlerini Rome Sokağı'ndaki bu konakta geçirmeye geliyordu. Konak kendisinin çizdiği planlara göre yapılmış, yazlık bir saray olarak dö-

şenmişti. Déchelette burada sözü sohbeti yerinde, bilgili insanlarla güzel kızları topluyor uygar dünyadan insanın başına vuran tatlı, lezzetli nesi varsa onun özünü birkaç haftalığına kendisine vermesini istiyordu.

“Déchelette gelmiş!” Konağın camlı cephesindeki kocaman keten perdenin bir tiyatro perdesi gibi açıldığı görülür görülmez, resim, heykel atelyelerinde hemen bu haber dolaşır. Europe Mahallesi'nin yazlığa çıkış, deniz banyolarına gidiş dönemine rastlayan sessiz, uyuşuk halini canlandıran bir cümbüş başlayacak, iki ay boyunca vur patlasın çal oynasın eğlenilecek, yenilip içilecek demektir bu.

Evinde gece gündüz, gürültülü patırtılı sürüp giden curcuna ile Déchelette'in kişisel bir ilişkisi yoktu. Bu yorulmak bilmez hovarda, zevk âlemlerine soğukkanlı bir çılgınlıkla, esrar içmiş gibi dalgın, gülümser bir bakışla, fakat kılı dahi kıpırdamaksızın, sakin, uyanık bir tavırla katılırdı. Çok iyi bir arkadaştı, eli pek açıktı. Kadınlara karşı Doğulu bir erkeğin hoşgörülülikle terbiyeden oluşma küçümserliğini gösterirdi. Onun büyük servetinin, çevredeki neşeli, keyifli havanın çekiciliğine kapılarak oraya gelen kadınlardan hiçbiri ona bir günden fazla eşlik ettiğini söyleyerek övünmezdi.

Gaussin'e bu bilgileri veren Mısırlı fellah kılığındaki kadın: “Gene de iyi adamdır...” diyordu. Sonra sözünü birden yarıda bırakarak “Hah, işte sizin şair...” dedi.

“Hani nerede?”

“Karşınızda... Köylü güvey kılığında...”

Delikanlı düş kırıklığı dolu bir “O!” yaptı. Onun şairi iki ucu sivri yakalığı, hödüklerin giydiği türden çiçekli yeğeli içinde hantal hantal kırtıp sırtan, bu tere bulanmış, parlak tenli adam ha!..

Sevginin Kitabı'ndaki büyük, umutsuz çılgınlıklar geliyordu aklına: Hiçbir zaman hafif bir hummanın zonklayışını duy-

madan okuyamazdı bu kitabı. Ne yaptığını kendi de bilmeden, yüksek sesle mırıldandı:

Vücutunun o şahane mermerini canlandırmak için,
Damarlarımdaki bütün kanı verdim, ey Sapho...

Genç kadın, giydiği yerli elbisesinin madeni süslerini şıngırdatarak birden döndü:

“Neler söylüyorsunuz?” dedi.

La Gournerie'nin dizeleriydi bunlar. Jean Gaussin onun bunları bilmeyişine şaşıyordu.

Kadın sert bir tavırla “Şiirden hoşlanmam...” dedi. Bir yandan da ayakta durarak kaşlarını çatmış, dans edenleri seyrediyor, karşısından sarkan güzel mor salkımları sinirli sinirli buruşturuyordu. Sonra, kendisine ağır gelen bir kararı zorla alarak: “İyi akşamlar...” dedi, gözden kayboldu.

Zavallı *pifferaro* donakaldı. “Nesi var bunun? Ne dedim ki ona?” diyordu içinden. Aradı, aradı, bir şey bulamadı: “En iyisi gidip yatmak,” diye düşündü. Gaydasını kederli bir tavırla eline aldı, balo salonuna girdi. Fellah kılığındaki kadının gidişinden çok, kapıya ulaşmak için bütün bu kalabalığın içinden geçmek zorunluluğu heyecanlandırıyordu onu.

Bunca ünlü kişi arasında kendisinin hiç tanınmamış bir kimse olduğu duygusu onu daha da utangaçlaştırmaktaydı. Dans eden kalmamıştı pek. Şurada burada birkaç çift bitmek üzere olan bir valsın son ezgilerine hâlâ ayak uydurmakta direniyorlardı. Bunlar arasında şahane tavrı, dev yapısıyla Caoudal da vardı. *Tricoteuse*² kılığındaki, başlığı yerinden kaymış damını, kızıl tüylü kollarında kaldırıyordu.

Dipteki ardına dek açık büyük camdan içeriye her şeyi ağartan sabah rüzgârı, dalga dalga girerek, palmiyelerin yap-

2 Fransız Devrimi sırasında bir yandan yün örerken öbür yandan Devrim Kurulu ile halk kuruluşlarının toplantılarını, Devrim Mahkemesi'nin duruşmalarını izleyen aşağı tabakadan kadın – ç.n.

raklarını sallıyor, mumların alevlerini söndürecekmiş gibi yan yatırıyor. Bir kâğıt fener ateş aldı, mumların dikili olduğu çanaklar patladı. Salonun çepeçevre etrafına da uşaklar, kahvelerin önlerindeki kaldırımlara konan türden küçük yuvarlak masalar yerleştiriyorlardı. Déchelette'in evinde sabaha karşı hep böyle dörder-beşer kişilik öbekler halinde yemeğe oturmak adetti; o zaman da birbirlerinden hoşlananlar buluşup bir araya geliyorlardı.

Bir bağırış çağırıştır gidiyordu artık. Doğulu yosmaların hep bir ağızdan "Yu-yu-yu-yu," diye bağırışlarına mahalle ağzıyla koparılan "Yaş... şa!" çığlıkları karşılık veriyordu. Beri yandan, alçak sesle fiskoslar oluyor, bir okşayışla coşturulan kadınların keyifli gülüşleri duyuluyordu.

Jean Gaussin bu kargaşalıktan yararlanarak kapıya doğru sokulmaktaydı. Öğrenci arkadaşı onu durdurdu. Kan ter içindeydi, gözleri fal taşı gibi açılmıştı, her koltuğunda bir şişe vardı: "Neredesin yahu?..." dedi. "Her yerde seni arıyorum... Bir masa buldum, kadınlar da var, Bouffes Tiyatrosu'ndan Bachellery adındaki oyuncu kız da orada... Japon kılığında, anlarsın ya... Seni çağırayım diye o yolladı beni. Gel çabuk..." Sonra koşa koşa gitti.

Jean Gaussin susamıştı. Balonun verdiği baş dönmesiyle uzaktan kendisine işaretler eden küçük oyuncu kızın sevimli yüzü de onu isteklendiriyordu. Ancak ciddi, tatlı bir ses, kulağının dibinde: "Gitme oraya..." diye fısıldadı.

Deminki kadındı bu. İyice yaklaşmış, onu dışarıya sürükliyordu; o da çekinmeden, kadının peşinden gitti. Neden? Kadının çekiciliğinden ileri gelmiyordu bu, yüzüne doğru dürüst bakmamıştı bile. Oysa kendisini oradan çağırın öbürü, saçlarını dik tutan çelik firketeleriyle, çok daha hoşuna gidiyordu; öyleyken, kendisinininkinden daha üstün bir iradeye, coşkun, zorlu bir isteğe boyun eğmekteydi: "Gitme oraya!..."